

Motion till riksdagen

1988/89:Kr15

av Jan Hyttring m.fl. (c)

med anledning av prop. 1988/89:129 med förslag till medelsberäkningar för Sveriges Radio m.m.

Inledning

Själva det förhållandet att regeringen inte tog upp anslagsfrågorna för Sveriges Radio-koncernen redan i budgetpropositionen i januari tolkades på sina håll som ett förebud om att regeringen äntligen skulle ta de initiativ som är nödvändiga för att säkerställa en god och varaktig finansieringslösning för svensk radio och television i allmänhetens tjänst. När regeringen nu presenterar sina förslag sviks dessa förhoppningar. Förslaget innehåller endast en helt konventionell licenshöjning på en nivå som täcker kostnadsutvecklingen och möjligen ger ett mindre tillskott.

Propositionen präglas av tanken att reformarbetet på mediaområdet utan större svårigheter kan skjutas på framtiden. Insatserna inriktas på ett utredningsarbete som kan ge resultat inför en ny avtalsperiod från och med den 1 juli 1992.

Enligt centerns mening underskattar regeringen kraften i den för närvarande mycket dynamiska utvecklingen på mediaområdet. Det kan på goda grunder antas att denna dröjsmålspolitik kan få förödande effekter på den svenska mediautvecklingen till stort förfång för såväl den svenska kulturen som det svenska språket.

Under allmänna motionstiden 1989 presenterade centern i en partimotion (Kr236) och en kommittémotion (Kr354) sina synpunkter på en rad aktuella mediafrågor — däribland SR-koncernens framtida finansiering. Denna motion anknyter på flera områden till förslagen i dessa motioner.

Reklam som kompletterande finansieringskälla för SR-koncernen

I partimotionen föreslog vi att en av de två TV-kanalerna öppnas för reklam. Reklamintäkterna skall komma hela SR-koncernen till del och således användas för att utveckla lokalradion, riksradiation och utbildningsradiation förutom att televisionens förutsättningar att klara en hårdnande internationell konkurrens förbättras. Reklamsändningarna bör starta den 1 januari 1991. I partimotionen fastslogs också att TV-avgiften skall ges en sådan nivå att en betydande del av public-serviceföretagets finansiering långsiktigt kan säkerställas. Ifråga om inlämnande av reklamintäkter och därav föranledda utvecklingsinsatser bör enligt vad som fastslogs i partimotionen bli följande gälla:

- En parlamentarisk utredning tillkallas våren 1989 för att i detalj utforma de regler som skall ligga till grund för denna finansiering. Förslag till erforderliga justeringar av aktuella lagar och avtal föreläggs riksdagen hösten 1989.
- Reklamsändningarna bör börja 1 januari 1991. Därmed ges god tid för förberedelser. Tänkbara reklamköpare kan också budgetera denna typ av reklam på ett sådant sätt att inverkan på exempelvis dagspressreklamen kan minimeras.
- Reklamen skall ligga i block och vara naturliga avbrott. Den får inte bryta program. Etiska riktlinjer bör finnas. Reklamutbudet i TV bör följa strängare regler än som för närvarande gäller för pressen.
- Reklam som intäktskälla skall enbart vara ett komplement till nuvarande finansiering.
- Ett särskilt företag inom SR-koncernen bör få ansvaret för försäljning och sändning av reklamen. Eventuellt kan det nyligen bildade dotterföretaget för uppbörd av TV-avgift även anförtros handhavandet av denna finansieringskälla för koncernen.
- I anslutning till att åtgärder vidtas för att säkerställa framtida finansiering bör en översyn göras av resursfördelningen inom koncernen. Bland annat måste verksamheten i TV-distrikten förstärkas. Inriktningen bör vara att av de medel som tilldelas televisionen skall 60% slussas till TV 2 vars verksamhet bygger på distrikten.
- Radio och television i allmänhetens tjänst skall spela en betydelsefull roll för utbildning och folkbildning. En framtida resursförstärkning måste därför komma också Utbildningsradion till del.
- Intäktsförstärkningen bör även användas för en kraftfull satsning på lokalradion. I ett läge där lokalradion förfogar över ett eget distributionsnät — FM4 — är det angeläget att höga ambitioner ifråga om såväl kvantitet som kvalitet kan utvecklas.

Television på regional och lokal grund

I partimotionen krävde centern också att en parlamentarisk utredning tillsättes för att utarbeta regler för television på regional och lokal grund vilken använder sig av det frekvensutrymme som Sverige tilldelats för markbundna sändningar. Dessa regler skall ha en sådan utformning att framväxten av decentraliserad TV-produktion främjas. Det växande internationella utbudet kan därigenom balanseras av ett lokalt utbud. Försöksverksamhet inom ramen för det föreslagna utredningsarbetet bör inledas på Gotland och i ytterligare tre till fyra regioner.

Motiven för de reformkrav vi framförde under allmänna motionstiden har snarast förstärkts. Mot denna bakgrund framför vi dem ånyo i anslutning till denna proposition.

Lokalradions situation

I kommittémotionen uppmärksammades ingående lokalradions särskilda förhållanden. I motionen sades bl a följande:

Lokalradion befinner sig för närvarande i ett expansivt skede eftersom det så kallade FM4-nätet nu håller på att tas i bruk. Under hösten 1989 skall denna övergång vara klar för samtliga stationer. SR-koncernens anslagsframställning visar att denna övergång till eget sändarnät har möjliggjort en kraftig expansion av sändningstiden.

Mot. 1988/89
Kr15

Utökad sändningstid

Under 1987/88 var den genomsnittliga sändningstiden per station och vecka 33,5 timmar. Under 1989 beräknas denna sändningstid ha ökat med närmare 50 % till 49,8 timmar per vecka. Det bör särskilt noteras att denna expansion sker med oförändrat antal tjänster, dvs. ett 25-tal per station (som jämförelse kan nämnas att länsomfattande dagstidningar normalt kan ha 5 – 10 gånger så många anställda för motsvarande uppgifter). Många av stationerna har klarat expansionen genom personalens entusiasm för att utveckla verksamheten. Det finns emellertid flera indikationer på svårigheter att behålla pionjärandans glöd. Det är angeläget att statsmakterna nu är observanta på denna utveckling.

Etablering och utbyggnad av lokalradion i eget sändarnät är uttryck för centrala ambitioner på såväl det mediapolitiska som det kulturpolitiska området. Fullföljandet av dessa ambitioner får inte äventyras genom en orealistiskt låg resurstilldelning.

Enligt centerns mening måste beslutet om att ge lokalradion ett eget sändarnät nu fullföljas genom att de tekniska åtgärderna följs av media- och kulturpolitiskt betingade åtgärder för att förstärka och utveckla detta medium. Bland annat bör följande åtgärder vidtas:

- En plan för höjd grundbemanning bör utformas. Det synes rimligt att ingen station har färre än 40 anställda 1993.
- Stationer som arbetar under särskilda betingelser bör kunna tilldelas ytterligare medel för extra bemanning. Utgångspunkten för dessa bedömningar bör vara bland annat behovet av att täcka ett mycket stort geografiskt område eller om uppgiften som allmän serviceradion kräver extra insatser exempelvis för trafikinformation. Sändningsverksamhet på flera invandrarspråk bör också utgöra grund för resursförstärkning.
- Lokalradion måste spela en aktiv roll i regionens kulturliv. Det är därför viktigt att goda resurser avsätts för beställningsarbeten och engagemang av frilansmedarbetare.
- Samverkan mellan regionala kulturinstitutioner och lokalradion måste förbättras.
- Samverkan mellan lokalradion och Riksradios distrikt måste kraftigt förbättras.

Lokalradios tappningsrätt

Lokalradion har för närvarande rätt att efter vissa regler på sina frekvenser återutsända något av riksradios tre program. På kvällstid får P2 sändas och från midnatt till 06.00 kan P3 sändas. Enligt centerns mening är den rådande ordningen inte helt tillfredsställande. Lokalradios tappningsrätt bör vara helt fri. Det är den enda rimliga lösningen mellan två företag i samma koncern.

Lokalradios beredskapsfunktioner

Flera lokalradiostationer har lyckats upparbeta en betydande färdighet i sin funktion som serviceradion till allmänheten. Vid flera olyckstillbud har man

kunnat gå ut med varningar till allmänheten. För närvarande är det en mycket komplicerad procedur om man från lokalradions sida också skall bryta de tre riksprogrammen för att nå ut med varningen. Medgivande krävs från riksradians centrala ledning i varje särskilt fall. Enligt vår mening bör tekniska och administrativa lösningar nu tillskapas för att lokalradion skall kunna göra lokala inbrytningar i de tre riksprogrammen när det föreligger allvarligt nödläge som kräver att viktig information utan onödigt dröjsmål kan förmedlas direkt till allmänheten. Detta bör ges regeringen till känna.

Motionens krav rörande lokalradion har fortfarande högsta aktualitet och framförs därför ånyo.

Utveckla radio och television för utbildning

I kommittémotionen behandlades även frågor rörande utbildningsradion ingående. Det konstaterades att UR spelar en central roll i utbildningsväsendet samtidigt som dess funktion i mediasammanhang är mycket betydelsefull. Mot bakgrund härav anfördes bl a följande i motionen:

Enligt centerns mening är det angeläget att en ingående analys nu kommer till stånd rörande skilda mediers roll i utbildningssammanhang. En central utgångspunkt för en sådan analys måste självfallet vara att det även i framtiden skall ingå i det så kallade public service-uppdraget hos SR-koncernen att genom ett särskilt företag — Utbildningsradion — erbjuda ett kvalitativt utbildningsutbud. Det kan emellertid konstateras att den tekniska utvecklingen — framförallt videoteknik samt satellit- och kabeldistribution — nu erbjuder väsentligt vidgade möjligheter att erbjuda utbildningsinsatser via media. Dessa nya möjligheter är mycket bristfälligt analyserade för svenskt vidkommande trots att många delar av denna utveckling varit känd eller förutsedd sedan lång tid. Det är mot denna bakgrund angeläget att en framtidsinriktad översyn av den moderna mediateknikens möjligheter i utbildningssammanhang snarast kommer till stånd. I detta arbete måste självfallet Utbildningsradion delta. Vidare måste företrädare för skolväsendet, högskolan, folkbildningen och folkhögskolorna engageras i arbetet. Med tanke på frågans centrala politiska betydelse är det också naturligt att parlamentariker deltar. Översynen bör resultera i utformningen av ett nationellt program för utnyttjande av såväl gamla media — eterburen radio och TV — som nya media — framför allt satellit- och kabel-TV, video och bildskivor — i utbildningsväsendets och folkbildningens tjänst.

Det är angeläget att belysning av de här aktualiserade frågorna snarast kommer till stånd. Vi upprepar därför vårt yrkande.

Propositionens anslagsfrågor

Genom den föreslagna höjningen av TV-avgiften från den 1 juli 1989 kommer underskottet i rundradiofonden att kunna täckas. För kalenderåret 1990 kan avgiftshöjningen beräknas inbringa ytterligare cirka 350 miljoner kronor. Propositionen innebär att SR-koncernen tillförsäkras kostnads-kompensation med ca 165 miljoner kronor samt att en anslagsförstärkning på 41,6 miljoner kronor åstadkommes. Denna anslagsförstärkning medger i stort sett oförändrad verksamhet och ligger långt ifrån de krav som kon-

cernstyrelsen i sina förslag ansett erforderliga för att kunna inleda ett fem-årigt reformprogram.

Enligt centerens mening är det angeläget att ett mer omfattande reform- och utvecklingsarbete snarast kan inledas. Det är därför rimligt att utvecklingen av programverksamheten får tillåtas ta i anspråk i det närmaste hela det ekonomiska utrymme som uppstår 1990 till följd av avgiftshöjningen. Det är för närvarande inte möjligt att ange den exakta beloppsmässiga storleken på detta utrymme. Riksdagen bör därför nu begära att regeringen under hösten återkommer med förnyat förslag till anvisning av medel ur rundradiofonden som utgår ifrån att de medel som inflyter till följd av avgiftshöjningen skall tillföras programverksamheten.

Som ovan redovisats pekade vi i vår kommittémotion på den alarmerande situationen för lokalradion. Det är särskilt angeläget att ökade resurser snarast kan tillföras LRAB för att ianspråktagandet av det nya FM 4-nätet skall kunna ske på ett ur kvalitativ synpunkt acceptabelt sätt.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär en parlamentarisk utredning samt förslag om kompletterande finansiering av Sveriges Radio-koncernen genom reklam i en av TV-kanalerna från den 1 januari 1991 enligt de riktlinjer som anges i motionen.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av lokalradion genom bland annat höjd grundbemanning, extra bemanning för vissa uppgifter, resurser för beställningsarbeten och engagemang av frilansmedarbetare, samverkan med regionala kulturinstitutioner och samverkan med riksradians distrikt,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fri tappningsrätt av riksradians tre programkanaler för återutsändning i lokalradion,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet för lokalradion att göra lokala inbrytningar i de tre riksprogrammen för att nå allmänheten med viktiga varningsmeddelanden,

5. att riksdagen hos regeringen begär förnyat förslag till medelsberäkning för SR-koncernen som utgår ifrån att de medel som inflyter till följd av avgiftshöjningen för 1990 i all huvudsak skall användas för att påbörja utvecklingsverksamheten inom SR-koncernen enligt de riktlinjer som anges i motionen.

Stockholm den 11 april 1989

Mot. 1988/89
Kr15

Jan Hyttring (c)

Stina Gustavsson (c)

Stina Eliasson (c)

Bengt Kindbom (c)

Görel Thurdin (c)

Larz Johansson (c)

Marianne Andersson (c)

Marianne Jönsson (c)

Pär Granstedt (c)